

Teatrul în memoriile lui N. Carandino

Așteptate cu un explicabil interes, memoriile lui N. Carandino (*De la o zi la alta*, ed. Cartea Românească, 1979) au, de fapt, aspectul unei narațiuni evocând oamenii și evenimentele epocii interbelice dintr-o perspectivă mai mult analitică și de atitudine decît documentară. Nu lipsește, nu aveau cum să lipsească, „amintirile din teatru”; deși formula este, în acest caz, nepotrivită. N. Carandino, pe care generațiile mai tinere l-au cunoscut direct mai ales în ipostaza de cronicar dramatic, deopotrivă sever și personal în judecăți și interpretări, face, în capitolul despre această latură a vieții și activității sale, mai puțin operă de memorialist și mai mult mărturisire de credințe. Revenind, spre exemplu, asupra relațiilor sale publicistice cu Camil Petrescu, cum se știe, foarte aprige, N. Carandino își reafirmă, fără complexe, părerea că piesele acestuia sînt lipsite de „valoare teatrală”: chiar dacă, eventual, ești de altă opinie, o asemenea consecvență impune respect. Despre Ion Marin Sadoveanu, despre Liviu Rebreanu, despre Victor Eftimiu, despre Mihail Sebastian, despre Tudor Mușatescu, despre publicațiile interbelice, dar mai ales despre condiția cronicarului dramatic, N. Carandino scrie cu un avînt patetic, explicabil prin temperamentul său, dar și printr-o exemplară devoțiune. Interesant e că, deși s-a îndreptat oarecum tirziu către cronica dramatică, teatrul pare să-l fi atras de timpuriu: printre lecturile copilăriei este numită, într-o companie extrem de pretențioasă (*Frații Karamazov*, *Anna Karenina*, aforismele lui Schopenhauer), și *Nora* lui Ibsen, după cum, în evocarea vieții de student parizian, un loc important îl dețin rememorările despre spectacole și despre artiști din epocă. Dealtfel, trăsătura caracteristică a memoriilor lui N. Carandino în capitolele despre teatru și dramaturgie constă în afirmarea primatului participării la actul viu al spectacolului („am preferat să exprim, sincer și fără farmaceutice cîntare, entuziasmul, dezgustul sau indiferența”). Ceea ce explică de ce, dintre toate categoriile de „oameni de teatru”, actorii (și actrițele!) se bucură de cele mai mari elogiuri.

„Teatrul — scrie, astfel, N. Carandino — nu mi-a dat numai cele mai inocente supărări: el mi-a dat și cele mai depline satisfacții. Tante au început și s-au sfîrșit odată cu Actorii. Culegeam, în preajma lor, cele mai mari bucurii și le dam în schimb cele mai mari necazuri. Nu fără regret însă și nu fără speranța unei viitoare compensații. Între plictiseli financiare și crîncene polemici, surisul unei frumoase actrițe îmi deschidea o poartă de paradis”.

Analize de texte dramatice

Într-un volum intitulat, cu modestie, *Ipo-teze analitice* (ed. Dacia, 1979), un distins și sobru cercetător literar, Arié Grünberg-Matache, propune, slujindu-se și de metodologia mai nouă, o serie de re-interpretări ale unor cunoscute texte literare, printre acestea un loc important avînd lucrările dramatice. Sînt astfel analizate *Romeo și Julieta*, *Andromaca* lui Racine, *Rosmersholm* de H. Ibsen și *Răzvan și Vidra* de B. P. Hasdeu. Întreprinse îndeosebi cu mijloace formalizante (autorul folosește, fără ostentație însă, reprezentări grafice și date statistice — număr de replici, distribuția prezenței diverselor personaje etc.), analizele acestea sînt de un mare interes pentru omul de teatru, fiindcă la capătul lor se obține nu atît o „interpretare”, cît o înțelegere mai exactă a funcționării mecanismelor interne ale unui text dramatic. Exemplară, în acest sens, mi se pare a fi analiza despre *Romeo și Julieta*, unde se descoperă o organizare bizuită nu pe continuitate, ci pe proiecție, după un moment de ruptură aflat la sfîrșitul actului al II-lea, a unui nivel comic într-un nivel tragic; de asemenea, atrage atenția situarea Julietei ca „prim personaj tragic”. Pentru un regizor, astfel de analize sînt foarte utile în găsirea unui ritm al spectacolului și pentru „accentuarea” momentelor importante ale mișcării dramatice: cartea lui Arié Grünberg-Matache are, din acest punct de vedere, valoarea unui îndreptar analitic.

Mircea Iorgulescu